

Jeszke, Jaromir

"Adam Wrzosek. Życie i działalność", Zenon Maćkowiak, Michał Musielak, Poznań 2000 : [recenzja]

Medycyna Nowożytna 7/2, 185-187

2000

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jących go zagadnień. Znajdują się w nim hasła, będące przedmiotem bezpośredniego zainteresowania historii medycyny i historii społecznej, takie jak np. *alkoholizm, dobroczynność, epidemia, gęstość zaludnienia, głód, higiena, kanalizacja, klęski żywiołowe, kryzysy agrarne, medycyna (zob. zdrowie), mieszkalnictwo, napoje (zob. żywienie), nauka, organicznicy (praca organiczna), oświata (zob. szkolnictwo), praca u podstaw, prasa (czasopiśmiennictwo), propinacja, prostytutka, przestępczość, rekreacja (zob. sport), ruch trzeźwości, śmiertelność, towarzystwa naukowe, ubiory, zdrowie, żywienie.*

Polecając uwadze polskich historyków medycyny jeden z najnowszych polskich podręczników dziejów Polski w epoce rozbiorowej, pozostaje mieć nadzieję, iż polska historiografia medycyny doczeka się kiedyś wydania tak obszernej panoramy historii polskiej medycyny w XIX stuleciu. Epoka ta na pewno zasługuje na tego typu opracowanie, a i w gronie polskich historyków medycyny nie brakuje autorów gotowych uczestniczyć w pracach nad dziełem zbiorowym poświęconym dziejom medycyny ojczystej.

Bożena Płonka-Syroka

Zenon Maćkowiak, Michał Musielak, Adam Wrzosek. Życie i działalność, Poznań, Wydawnictwo Poznańskie 2000, ss. 225 il.

Osoba Adama Wrzoska należy do najważniejszych postaci świata nauki polskiej okresu międzywojennego, choć jeszcze przed I wojną światową miał on na swoim koncie znaczące osiągnięcia naukowe, pozostawał też jeszcze długo aktywny po 1945 roku. wybitny lekarz-patolog, historyk medycyny, antropolog, wydawca i organizator życia naukowego upamiętniony został w kilku zbiorowych wydawnictwach biograficznych. Autorami różnych szkiców biograficznych bywali przeważnie jego uczniowie lub współpracownicy. Nie jest to więc oczywiście pierwsza praca poświęcona Adamowi Wrzoskowi. Te wcześniejsze nosiły jednak charakter cząstkowy lub wspomnieniowy. Częściej zatem stanowiły materiał źródłowy do studiów nad biografią tego wybitnego uczonego, znacznie rzadziej natomiast można tam było odnaleźć próby interpretacji o charakterze naukoznawczym. Fakt, że praca poświęcona Wrzoskowi powstała w Poznaniu, nie powinien specjalnie dziwić. Uczony ten ponad czterdzieści lat spędził w grodzie nad Wartą i zostawił po sobie dobrą pamięć.

Książka Zenona Maćkowiaka i Michała Musielaka różni się od wcześniejszych opracowań pod dwoma względami. Jest pisana przez zawodowych historyków, nie związanych emocjonalnie z postacią bohatera ich książki oraz stanowi próbę całościowego ujęcia jego dokonań. Te walory pracy są nie do przecenienia. Układ pracy jest typowy dla większości publikacji o charakterze biograficznym. Poza krótkim zarysem biografii uczonego autorzy koncentrują swoją uwagę na dorobku Wrzoska w zakresie historii i filozofii medycyny, jego pracach edytorskich oraz działalności organizatorskiej. Omawiają te dziedziny kompetentnie i szczegółowo. Z pewnością brak tutaj szerszego omówienia dorobku medycznego i antropologicznego uczonego, autorzy jednak już we wstępie wskazali na niedostatek własnych kompetencji do oceny aktywności Wrzoska na tym polu. Natomiast historyk historiografii odnajdzie szereg interesujących ocen dotyczących postaw metodologicznych Wrzoska jako autora prac historyczno-medycznych. Autorzy niezbyt często podejmują próby oceny dorobku Wrzoska z historiograficznej perspektywy, lecz szczegółowo omawiają warunki powstawania kolejnych jego prac oraz towarzyszące mu motywacje. Ukazują np. patriotyczne motywacje podjęcia prac nad dorobkiem Śniadeckiego czy opracowania koncepcji „Biblioteki Klasyków Medycyny i Nauk Przyrodniczych”. Ukazując motywacje często oddają głos samemu uczonemu. Autorzy omawianej biografii Wrzoska podkreślają w swoich analizach wielokierunkowość studiów historiomedycznych swojego bohatera oraz dyskusje i spory, jakie toczył z innymi historykami medycyny, m.in. z Szumowskim, cytują też mniej popularne w środowisku lekarskim jego opinie. Wskazują poza tym na elementy hagiograficzne w dorobku Wrzoska, np. w jednym z jego najważniejszych dzieł – pracy poświęconej Karolowi Marcinkowskiemu. Tutaj autorzy książki poruszają się po znanym sobie obszarze. Uzasadniają obszernie poglądy uczonego i możliwości ich recepcji w różnych fazach jego życia. Książka drobiazgowo ukazuje kolejne etapy życia wybitnego historyka medycyny. Jest oparta o gruntowną analizę archiwaliów, licznych źródeł drukowanych oraz relacji ustnych. Szkoda, że nie załączono spisu tych ostatnich na końcu książki, są one odnotowane tylko w tekście. Brakuje również kompletnego wykazu, znanych z pewnością autorom, prac poświęconych Wrzoskowi. Te redakcyjne w gruncie rzeczy uwagi nie zmieniają faktu, że praca Z. Maćkowiaka i M. Musielaka obok kompleksowego ujęcia tematu zawiera szereg nowych faktów i interesujących ocen. Wykorzystano w niej szereg zaczerpniętych z poznańskich archiwów ilustracji i dokumentów. Auto-

rzy mają świadomość, że badania nad postacią ich bohatera nie zakończą się wraz z opublikowaniem książki. Nowe światło na tę postać mogą w szczególności rzucić osobiste materiały archiwalne Wrzoska, zdeponowane w poznańskich archiwum PAN. Po te ostatnie będzie można jednak sięgnąć najwcześniej w pięćdziesiątą rocznicę jego śmierci, a więc w roku 2015. Praca Maćkowiaka i Musielaka ma niewątpliwie charakter analityczny, jednak właśnie dlatego może być interesująca dla historyka historiografii, czy ogólniej mówiąc, dla historyka nauki. Autorzy odnoszą się do swego bohatera z wyraźnym szacunkiem, choć nie można im postawić zarzutu, że ujęli temat hagiograficznie. Należy się spodziewać, że sięgnie po tę książkę lekarz, historyk, i to nie tylko medycyny, oraz wiele innych osób zainteresowanych po prostu historią nauki.

Jaromir Jeszke